

Θεία και ανθρώπινη ελευθερία (Χριστόφορος Παπαδόπουλος, Θεολόγος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)



Αυτή η τελείωση που προτείνει ο Θεός, δεν επιβάλλεται στον άνθρωπο, αλλά εξαρτάται από την ανθρώπινη ελευθερία. Παραθέσαμε στην εισαγωγή ότι στην ηθική προτιμάται η αυτονομία, γιατί η ηθική προϋποθέτει και κατευθύνει στην ελευθερία. Αυτό δεν μπορεί να βρει αντίθετη τη χριστιανική ηθική. Σαφώς, αυτές οι δύο ελευθερίες διαφοροποιούνται: Η ελευθερία που προϋποθέτει η ουμανιστική φιλοσοφία είναι περιορισμένη και σχετική, είναι η ηθική ελευθερία, ενώ η ελευθερία, στην οποία κατευθύνει τον άνθρωπο είναι απεριόριστη και απόλυτη, είναι η οντολογική ελευθερία του Πνεύματος [61]. Ο κτιστός άνθρωπος έχει σχετική ελευθερία, ενώ ο Άκτιστος Θεός έχει απόλυτη. Αυτό συμβαίνει ακριβώς επειδή ο ένας είναι κτιστός κι ο Άλλος Άκτιστος. Από τη στιγμή που ο άνθρωπος δεν είναι αίτιος του εαυτού του (έχει «το είναι δεδανεισμένον» [62]) και δεν δημιουργεί εκ του μηδενός, η ελευθερία του δεν του δίδει απόλυτο αυτοπροσδιορισμό και δεν συμπεριλαμβάνει το είναι του, είναι ελευθερία επιλογής [63]. Από την

άλλη, ο Θεός, ως ο μόνος αναίτιος και με τη δυνατότητα να ορίζει ο Ίδιος τον τρόπο της ύπαρξής του και να δημιουργεί εκ του μηδενός, έχει άκτιστη και απόλυτη ελευθερία, γιατί «όλον εν εαυτώ συνείληφε το είναι» [64].

Ο άνθρωπος, ως κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του Θεού δημιουργηθείς, καλείται να γίνει μέτοχος της απόλυτης ελευθερίας του Θεού. Η διαφορά ανάμεσα στη θεία και την ανθρώπινη ελευθερία είναι ότι η θεία είναι απόλυτη κατ' ουσίαν, ενώ η ανθρώπινη μπορεί να γίνει κατά μετοχή. Ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής σημειώνει ότι η ανθρώπινη ελευθερία δεν είναι αυτάρκης, αλλά πρέπει να μιμηθεί (μεθέξει) τη θεία ελευθερία, ούτως ώστε να μη γίνει αυτοκαταστροφική [65]. Η απόλυτη ελευθερία του Θεού εκφράστηκε από τους Πατέρες της Εκκλησίας με τον όρο «ομοούσιο». Αυτός είναι ο τρόπος ύπαρξης του Θεού. Ο Θεός δεν είναι ατομικότητα, αλλά ομοούσια και αδιαίρετη Τριάδα προσώπων. Από το γεγονός ότι αυτός ο τρόπος ύπαρξης προτείνεται και στον άνθρωπο, συμπεραίνουμε ότι ο άνθρωπος καλείται να επαληθεύσει και να καταξιώσει την ελευθερία του μέσω της κοινωνίας του με το αρχέτυπό του και τον πλησίον, έτσι ώστε να επιτύχει κι αυτός το ομοούσιο, καθ' ομοίωση του Δημιουργού του. Σχετικά με τον όρο αυτόν θα μιλήσουμε στο τέλος της εργασίας.



Μάλιστα, κατά τον π. Νικόλαο Λουδοβίκο, η ουσιαστικότερη διαφορά μεταξύ θείας κι ανθρώπινης ελευθερίας είναι αυτή, «ενώ η θεία ελευθερία είναι οντολογικά συνδεδεμένη με την αγάπη, η ανθρώπινη ελευθερία είναι περιορισμένη ακριβώς επειδή μπορεί να αποδεχθεί ή να απορρίψει αυτόν τον βαθύ υπαρξιακό δεσμό» [66].

Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι ο άνθρωπος δεν έχει ελευθερία αυτοπροσδιορισμού. Θα παρατηρούσε κάποιος μία μορφή αναγκαιότητας στο Θεό. Θα έλεγε: αφού ο Θεός είναι από τη φύση του αγάπη, άρα δεν μπορεί να κάνει αλλιώς παρά να υπάρχει με το ομοούσιο. Αυτό είναι εσφαλμένο, διότι όπως είπαμε, ο Θεός έχει οντολογική ελευθερία αυτοπροσδιορισμού, που συμπεριλαμβάνει τον τρόπο του Εΐναι Του. Αυτό σημαίνει πως ο Θεός επιλέγει να υπάρχει με το ομοούσιο, επιλέγει να είναι έτσι ο τρόπος της ύπαρξής Του. Ο πατήρ Νικόλαος Λουδοβίκος αναφέρει χαρακτηριστικά: «Ο Θεός είναι ο «έτσι θέλων», δεν υπάρχει κάποιος πριν απ' Αυτόν που να του έδωσε την ύπαρξή Του. Δεν μπαίνει σε προδιαγραφές η ύπαρξή Του. Είναι Αυτός στον οποίο η ύπαρξη είναι ταυτόχρονα αυτό το οποίο επιθυμεί να είναι» [67], ενώ ο άνθρωπος εξαρτάται απ' Αυτόν.

Δύναται επίσης να παρατηρήσει κάποιος και το εξής: Δεν είναι εγωϊστικό, από τη μεριά Θεού, να δημιουργεί ένα όν και στη συνέχεια να θέτει ως σκοπό του όντος αυτού, τον Ίδιο του Εαυτού; Δεν είναι αυτό καταστράγηση της ελευθερίας του ανθρώπου; Ο πρώην επίσκοπος Ερζεγοβίνης και Ζαχουμίου Αθανάσιος Γιέφτιτς αναφέρει πολύ χαρακτηριστικά ότι «αν θα έβαζε άλλο σκοπό στον άνθρωπο, τότε θα ήταν εγωιστής, γιατί θα του έδινε πολύ λιγότερα απ' ό,τι μπορούσε να δώσει. Και Εκείνος έδωσε ό,τι μεγαλύτερο υπάρχει, έδωσε τον Υιό του τον Μονογενή που έγινε αδελφός μας, πρωτότοκος εν πολλοίς αδελφοίς» [68]. Και ο λόγος που δημιούργησε ο Θεός τον άνθρωπο είναι καθαρά λόγω της αγαθότητάς Του.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό το γεγονός ότι, αφού ο Θεός δίνει τον Ίδιο Του τον εαυτό στον άνθρωπο, άρα δεν μπορούμε να πούμε ότι ο δεύτερος ετερονομείται οντολογικά απ' τον πρώτο. Παρά ταύτα, παρατηρούνται πολλά στοιχεία ετερόνομης ηθικής στις πρακτικές και στην διδασκαλία της Εκκλησίας. Μένει στη συνέχεια να παρουσιάσουμε τον λόγο για τον οποίο συμβαίνει αυτό.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

61. Γεωργίου Μαντζαρίδη, *Ό.π.*, 257.
62. Μαξίμου Ομολογητού, *Ερμηνεία εις το Πάτερ ημών*, PG 90,893C.
63. Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου, *Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, Έσσεξ Αγγλίας 1999*, σ. 138.
64. Γρηγορίου Παλαμά, *Υπέρ των ιερώς ησυχάζόντων 3,2,12*, εκδ. Π. Χρήστου, Γρηγορίου του Παλαμά, Συγγράμματα, τόμ. 1.
65. Βλ. π. Νικολάου Λουδοβίκου, *Θεοποιΐα*, Αθήνα 2007, σ. 21.
66. π. Νικολάου Λουδοβίκου, *Ό.π.*, σσ. 27-28.
67. π. Νικολάου Λουδοβίκου, *Η ιστορία της αγάπης του Θεού*, σ. 265.
68. Αθανασίου Γιέφτιτς, *Από την ελευθερία στην αγάπη*, Αθήνα 2012, σ. 32.